

اثر بخشی

تکنیک‌های نمایش خلاق و بازی درمانی گروهی

بر روی مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی

(راهنمای عملی مربیان پیش دبستانی و مشاوران کودک)

مریم اسکندری

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی و مشاور کودک

سرشناسه

: اسکندری، مریم، ۱۳۵۱ -

عنوان و نام پدیدآور : مقایسه اثربخشی دو تکنیک نمایش خلاق و بازی درمانی گروهی بر رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی شهر کاشمر / مریم اسکندری.

مشخصات نشر

: انتشارات طاهری، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری

: ۱۵۶ص.

شابک

: ۵-۸-۹۹۷۰۲-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۱۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : مهارت‌های اجتماعی در کودکان -- ایران -- نمونه پژوهی

موضوع : Social skills in children -- Iran -- Case studies

موضوع : بازی درمانی -- ایران -- نمونه پژوهی

موضوع : -- Case studiesIran -- Play therapy

موضوع : نمایش درمانی -- ایران -- نمونه پژوهی

موضوع : Drama -- Therapeutic use -- Iran -- Case studies

موضوع : کودکان پیش دبستانی -- ایران -- روانشناسی -- نمونه پژوهی

موضوع : Preschool children -- Psychology -- Case studies

رده بندی کنگره

: ۱۳۹۷ ۵الف/م/ ۳۴۷۲۳

رده بندی دیویی

: ۱۵۵/۴۱۸

شماره کتابشناسی ملی

: ۵۲۶۲۳۸۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

نام اثر : مقایسه اثربخشی دو تکنیک نمایش خلاق و بازی درمانی گروهی بر رشد مهارت‌ها: اجتماعی کودکان پیش دبستانی شهر کاشمر

مؤلف : مریم اسکندری

گرافیکست : صدیقه قلیان

ناشر : انتشارات طاهری

قطع : وزیری

چاپ : پیشگام

نوبت چاپ : اول/ ۱۳۹۷

شمارگان : ۲۰۰ نسخه

قیمت : ۱۲۰۰۰ تومان

شابک : ۵-۸-۹۹۷۰۲-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۱۲۰۰۰۰

انتشارات طاهری

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول : کلیات	
بیان مسئله.....	۵
اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۱۰
اهداف.....	۱۵
فرضیه‌ها.....	۱۵
فرضیه اصلی.....	۱۵
فرضیه فرعی.....	۱۶
متغیرها.....	۱۶
تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها.....	۱۶
تعاریف مفهومی.....	۱۶
تعاریف عملیاتی.....	۱۷
فصل دوم: رشد مهارت های اجتماعی	
رشد مهارت‌های اجتماعی.....	۱۹
مبانی نظری در خصوص رشد اجتماعی.....	۲۳
توسعه مهارت‌های اجتماعی.....	۲۵
بهبود مهارت‌های اجتماعی.....	۲۵
عوامل مؤثر بر تقویت مهارت‌های اجتماعی کودکان.....	۲۷
روش آموزش مهارت‌های اجتماعی در پیش دبستانی.....	۲۷
نکات قابل توجه در آموزش مهارت‌های اجتماعی.....	۲۹

۳۰	 مؤلفه‌های رشد مهارت‌های اجتماعی
۳۰	 خویش‌داری
۳۲	 جرأت‌مندی یا مهارت ابراز وجود (قاطعیت)
۳۵	 مهارت همکاری در رشد اجتماعی

فصل سوم: نمایش خلاق

۳۷	 نمایش خلاق چیست؟
۴۰	 طرح نمایش خلاق
۴۱	 هدف نمایش خلاق
۴۲	 نمایش خلاق بخش طبیعت کودکی
۴۴	 کاربرد نمایش خلاق در تعلیم و تربیت
۴۷	 فعالیت‌های نمایش خلاق
۴۹	 مکان و زمان اجرای نمایش خلاق
۵۰	 نمایش خلاق و رشد مهارت‌های اجتماعی

فصل چهارم: مشاوره کودکان و بازی درمانی گروهی

۵۳	 مشاوره با کودکان
۵۶	 تاریخچه بازی درمانی
۵۸	 بازی چیست؟
۶۰	 بازی درمانی چیست؟
۶۲	 کار با کودکان در گروه
۶۴	 بازی درمانی گروهی
۶۷	 جنبه‌های ارگانیسمی، آموزشی و درمانی بازی
۶۹	 ارزش درمانی بازی
۷۰	 روش‌های بازی درمانی
۷۲	 اتاق بازی درمانی
۷۳	 تکنیک‌های بازی درمانی
۷۵	 بازی‌های درمانی
۷۷	 اصول بازی درمانی

۸۱	بازی وسیله ای برای رشد مهارت های اجتماعی کودکان
۸۳	بازی درمانی گروهی و رشد اجتماعی

فصل پنجم: پیشینه تجربی پژوهش

۸۵	پژوهش های انجام شده در داخل کشور
۹۰	پژوهش های انجام شده در خارج از کشور

فصل ششم: ابزار سنجش مهارت های اجتماعی

فصل هفتم: نحوه اجرای تکنیک نمایش خلاق

۱۰۱	فعالیت های جلسات اول
۱۰۲	فعالیت های جلسه دوم
۱۰۲	اجرای حرکات ریتمیک و بازی « مانی و ماهیگیر »
۱۰۲	بازی « ماهی و ماهیگیر »
۱۰۳	جلسات سوم
۱۰۳	بازی « پرتاب توپ و گفتن جمله » و « عموزنجیرباف »
۱۰۳	بازی « عموزنجیرباف »
۱۰۴	جلسات چهارم
۱۰۴	بازی « جای راست من خالیه » و بداهه گویی
۱۰۴	بداهه گوئی
۱۰۴	جلسات پنجم
۱۰۴	آزمایش سلام و برنامه ی کودک (استودیوی کودک)
۱۰۵	بازی گروهی آینه
۱۰۵	جلسات ششم
۱۰۵	مسافرت با اتوبوس و « گرگم و گله می برم »
۱۰۶	گرگم و گله می برم
۱۰۶	جلسات هفتم
۱۰۶	نقاشی گروهی چهره
۱۰۷	کاپتان و کشتی

۱۰۸	جلسات هشتم
۱۰۸	قصه‌گویی و ایفای نقش
۱۰۹	جلسات نهم
۱۰۹	بازی روباره و خرگوش
۱۰۹	خرگوش بی لانه
۱۱۰	جلسات دهم
۱۱۰	اجرای پانتومیم

فصل هشتم: نحوه اجرای تکنیک بازی درمانی گروهی

۱۱۶	برگزاری جلسات فعال: بازی درمانی گروهی
۱۱۶	فعالیت‌های جلسات اول
۱۱۷	فعالیت‌های جلسه دوم
۱۱۷	فعالیت بازی درمانی گروهی: بازی «گل رس»
۱۱۸	جلسات سوم
۱۱۸	فعالیت بازی درمانی گروهی: مهارت در درست کردن ادمک خمیری
۱۱۹	جلسات چهارم
۱۱۹	فعالیت بازی درمانی گروهی: نگارخانه نقاشیهای خنده‌دار
۱۲۰	جلسات پنجم
۱۲۰	فعالیت بازی درمانی گروهی: آینه به عنوان شیء انتقال‌دهنده
۱۲۱	جلسات ششم
۱۲۱	عنوان فعالیت بازی درمانی گروهی: خلاقیت مبتنی بر همکاری
۱۲۲	جلسات هفتم
۱۲۲	عنوان فعالیت بازی درمانی گروهی: دایناسورهای پویا
۱۲۳	جلسات هشتم
۱۲۳	عنوان فعالیت بازی درمانی گروهی: رنگ‌آمیزی انگشتی
۱۲۴	جلسات نهم
۱۲۴	عنوان فعالیت: بازی درمانی گروهی، پنخس نمایش درمانی

۱۲۵	جلسات دهم
۱۲۵	فعالیت بازی درمانی گروهی: کار با عروسک های انگشتانه ای، دستکشی و اسباب بازی های نرم
	فصل نهم: برنامه عملی: تقویت مهارت های اجتماعی کودکان پیش دبستانی
	تأثیر تکنیک های نمایش خلاق و بازی درمانی گروهی بر رشد مهارت های اجتماعی کودکان
۱۲۷	پیش دبستانی
۱۲۸	تجزیه و تحلیل داده ها
۱۳۴	نتایج تحلیل کو، بانس چند متغیره
۱۳۸	نتیجه گیری
۱۴۵	منابع و مأخذ
۱۵۵	پیوست ها

مقدمه

دوران کودکی از مهم‌ترین مراحل زندگی انسان‌ها بوده که شخصیت فرد پایه‌ریزی می‌شود. اغلب اختلالات و ناهنجاری‌های رشدی و رفتاری پس از دوران کودکی ناشی از کمبود توجه، دوران حساس کودکی و عدم هدایت صحیح در روند رشد و تکامل کودک است که جایز انبذ بوده و بر ذهن کودک که مانند لوح سفیدی است نقش می‌بندد و اگر در این دوران علاوه بر نقش خانواده بخواهیم نقش تعلیم و تربیت را نادیده بگیریم باعث خواهیم شد، کودکان پرورش یابند که در کشتزار زندگی خودرو رشد کنند و ثمره‌ی چندانی نصیب باغبانان آن نگرند. آن‌هایی که تمام هم‌وغم خود را باید به‌کارگیرند تا آینده‌سازان جامعه را رشد دهند و بتوانند محیط مناسبی فراهم سازند تا کودک بتواند مراحل رشد طبیعی خود را بگذراند و دارای شخصیت محکم و باثباتی گردد که با هر بادی به لرزه نیفتد و نردبان ترقی و پیشرفت وی فراهم شود. در این نردبان رشد و نمو، محیط، خانواده، مدرسه و اجتماع دارند. دارای نقش مشخصی می‌باشند، ولی از همه مهم‌تر نقش محیط مدرسه و خانواده؛ یعنی چگونگی برخورد و ارتباط والدین و مربیان با کودک است. آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان به‌عنوان بخشی از مراحل تعلیم و تربیت فرد از اهمیت بسیاری برخوردار است و باید گفت از مهم‌ترین مراحل رشد شخصیت انسان محسوب می‌شود و هرگونه پیشرفت در رشد و تکامل کودک متأثر از آموزش‌های دوران اولیه کودکی می‌باشد (صریحی، پور نسائی و نیک اخلاق، ۱۳۹۴).

در دوران پیش از دبستان که کودک در ابتدای سیستم آموزش و پرورش قرار می‌گیرد کودک به محیطی ناآشنا و جدید گام می‌نهد که آشنایی با مهارت‌های اجتماعی اولین قدم ورود به این سیستم پریپچ و خم وزندگی است؛ و هرروزه او باید معلوماتی را فراگیرد تا بتواند پیشرفت نماید. از این رو وجود تکنیک‌هایی ضروری است تا او را یاری نماید؛ روش‌هایی که بر طبق طبیعت انسانی باشند و در گروه باعث نشاط و پویایی او گردند و -راغ‌راهی خواهند بود تا بتواند بنا به مختصات کودکی‌اش که شور و هیجان و بازی است در مواجهه با هر پدیده‌ای تفاوت‌ها و مشابهت‌های حالت جدید و قدیم را دریابد و به کشف نظم نو پویا نائل آید و در ایجاد ارتباط متقابل با دیگران در زمینه‌ی اجتماعی به روش‌های خاص به در عرف جامعه قابل قبول یا ارزشمند باشد توانمند گردد (شفیعی، ۱۳۹۴).

مهارت‌های اجتماعی مجموعه‌ای پخته از مهارت‌ها می‌باشد که برای سازگاری و کنار آمدن با موقعیت‌های مختلف اجتماعی ضروری بوده و روابط سالم را پرورش و عملکرد کل را تحت تأثیر قرار می‌دهد. متأسفانه امروزه توجه و تأکید بیشتر مدارس به افزایش سطح تحصیلی دانش‌آموزان متمرکز شده و مهارت‌های اجتماعی ناچیز انگاشته می‌شوند به نحوی که معلمان گزارش می‌کنند اکثریت کودکان فاقد بعضی از مهارت‌های اجتماعی هستند که برای پیشرفت تحصیلی لازم به نظر می‌رسند. این کودکان علی‌رغم بهره‌ی هوشی مناسب به دلیل فقدان مهارت‌های اجتماعی از طرف معلم و همسالان طرد شده و دچار ناکامی می‌شوند. در این صورت آموزش و یادگیری امکان‌پذیر نیست و منجر به شکست تحصیلی کودکان می‌شود (یزدانی پور و یزدخواستی، ۱۳۹۱).

تکنیک‌های نمایش خلاق و بازی‌درمانی گروهی از جمله برنامه‌هایی است که به‌عنوان یک بازی لذت‌بخش، پاسخگوی بسیاری از نیازهای کودکان و اهداف دوران پیش از دبستان و بال‌آخص رشد اجتماعی آنان می‌باشد.

نمایش خلاق با ایجاد موقعیتی که در آن کودک قادر به ابراز دغدغه‌های ذهنی خود می‌شود به سه سلامت روانی کودک مدد می‌رساند، نیروی تخیل و تفکر انتزاعی‌اش را تقویت می‌کند و او را در ابراز آسوده و بی‌دغدغه یاری می‌دهد و قادر می‌سازد تا به رابطه مؤثر و فعال با جهان پیرامونش دست یابد. کودک در نمایش در نتیجه اعتماد به خود و دیگران، توانایی‌هایش را تقویت داده و به امکان تجربه شخصی و در نتیجه به شناخت توانایی‌های جسمی و ذهنی خویش می‌رسد. به کمک نمایش، کودک تصویری از دنیای خود را که درواقع انسانی از نیازها و آرزوهای درون اوست، ارائه می‌دهد و با استفاده از این امکان می‌توان ما فهم جدید را به کودک به‌طور غیرمستقیم آموزش داد. تکنیک نمایش خلاق در آموزش کودکان باعث پرورش مهارت‌های اجتماعی در آنان و آشنایی آنان با قواعد و قوانین اجتماعی، حقوق فردی و اجتماعی، رفتارهای جامعه‌پسند و مفاهیم مختلف اجتماعی می‌گردد. (شفیعی، ۱۳۹۴).

تأثیر سازنده نمایش خلاق به حدی است که امروزه از آن به‌عنوان یکی از ابزارهای تربیتی بسیار مؤثر در تعلیم و تربیت معاصر یاد می‌شود (آکرونکو و آکرونکو^۱، ۲۰۱۱).

بازی‌درمانی گروهی که شامل روش‌ها و تکنیک‌های بازی برای استفاده در موقعیت‌های گروهی می‌شود محیط فوق‌العاده‌ای را برای کودکان فراهم می‌آورد تا مهارت‌های اجتماعی لازم برای ایجاد حفظ ارتباط‌های مثبت با همسالان را کسب کنند و

^۱. Okronkow & Okronkow

رشد دهند. از آنجایی که ارتباط باهمسالان در کودکان خردسال در بازی شکل می گیرد آموزش مهارت ها در بافت فعالیت بازی بسیار مؤثر و کارآمد است (کادوسون^۱ و شیفر^۲، ۱۳۹۵).

در سال های اخیر توجه به اختلالات کودکان و پراهمیت شمردن آن سیر فزاینده ای داشته است. به نوبی که دستاوردهای ارزنده ی بسیاری نیز حاصل شده، ولی هنوز کمبودها و نقایص بسیاری در این رابطه وجود دارد و با توجه به مطالب فوق، پژوهش در زمینه رشد مهارت های کودکان با تکنیک های نمایش خلاق و بازی درمانی گروهی وسیله ای خواهد بود برای برتری روابط، میان خود و در نهایت رشد اجتماعی از کانال بازی و نمایش که برای کودک مفید و ارزشمند است و می تواند او را در جاده ی پرفرازونشیب زندگی یاری دهد.

^۱. Kaduson

^۲. Scheafer